

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

16. An in dubio si fideicommissum expiret, possit ultimus vocatus de bonis
disponere? Ex p. 4. t. 3. r. 73.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

De Conscientia dubia. Resol. XVI. &c. 27

non est aliquis efficiendus poena certa; sic nec obligandus est ad certam solutionem & restitutionem, quantum non constat de debito.

2. Confirmatur ex alia doctrina communi Theologorum, qui dicunt, non posse aliquem occulte sibi compensare ex bonis debitoris, nisi debitum ipsum certum sit: quia in dubio non est spoliandus debitor re sua quam possidet, ut cum communi docet Molina *rom. 3. disp. 69.* & Lessius *lib. 2. c. 12. dub. 10. n. 5.* Non posset ergo filius incestus, an Petrus sit pater accipere ab ipso occulte partem suorum alimentorum, cum non sit debitum certum, & exponeret se periculo spoliandi Petrum rebus, quas possidet, & non debet, ergo neque ipse Petrus ex se debet partem illam dare, alioquin posset filius eam sibi occulte accipere, quando aliter non posset eam obtinere. Hucusque Cardinalis Lugo, cuius sententia maxime roboratur ex doctrina Lessij *lib. 2. c. 10. dub. 6. n. 39* ubi sic ait: Adulter non tenetur ad ullam damni compensationem, nisi ei moraliter certum sit esse suam prolem. Vbi adverte, non videri certum, quando habet probabilem rationem dubitandi de contrario. Id enim moraliter certum censetur, quod prudenter ita creditur, ut contrarium nullo modo videatur probabile: talia enim passim humano more certa dicuntur. Nunc probatur, quia in dubio melior est conditio possidentis, nemo enim tenetur aliquid solvere, & re sua se spoliare, nisi ei constet se debere. Consentiant fere in hoc Doctores. Quamvis enim quidam dicant, illum teneri, quando probabile credit esse suam prolem: hoc tamen non est ita generatim intelligendum, sed quando ita credit, ut non habeat probabilem rationem dubitandi de contrario: fieri enim potest, ut quis probabiliter credat esse suam prolem, & etiam probabilitatem habeat non esse: quo casu certum est non teneri. Ita Lessius.

3. Sed his non obstantibus affirmatiuam sententiam præter Doctores à me in *part. 4. tr. 3. resol. 31.* citatos, docet nouissimè P. Dicastillo *de iust. lib. 2. tr. 2. disp. 7. dub. 11. num. 161.* ubi ita asserit. Quando autem dubium est inter duos concubinarios, & æqua conditio dubij, tunc certum est alterutrum illorum esse patrem. Et cum dubium sit uter duorum pater sit illius, iniquum est ut à neutro accipiat alimenta, & præterea æquitas non patitur ut vnus soluet, & alter sit immunis, cum æqua sit vtriusque ratio. Sic ille. Vide etiam Hurtad. *de iust. ex iure disp. 11. diff. 20.* Non audeo tamen sententiam Cardinalis de Lugo damnare; imo probabilem esse existimo.

4. Sed quid dicendum, quando dubium non est inter duos adulteros absente marito; sed inter maritum & adulterum, & tunc Molina *de iust. 10. 4. tr. 3. disp. 10; n. 3.* Rebellius *lib. 3. q. 10. n. 11* & Layman *lib. 4. tr. 3. part. 3. c. 14. n. 3.* putant relaxandum esse damnatum pro dubij quantitate. Imo addit Layman, etiam in extremo foro, id iudicari debet, quod locum habet non tantum circa expensas in educatione; sed etiam circa damna hæreditatis, quæ aliis hæredibus sequuntur, & eodem modo obligantur concubinarij circa educationem prolis natæ ex soluta, quando dubium est, cuius sit proles, (quid quid dicat Azor *suprà.*) Probat Rebell. quia ut manifestum est, illa regula, in dubijs melior est conditio possidentis, solum est vera in pollidente bona fide, At verò adulter, seu concubinarius, non reputatur possessor bonæ fidei; sed male tanquam ille qui rem occupat dubitans, sit ne sua vel aliena; est enim certus de peccato & maleficio, ex quo dubitatur, an secutus fuerit fetus?

5. Hæc sententia est probabilis, sed mihi contraria sententia magis placet, nempe in tali casu adulterum ad nihil teneri, quia ipsemet Rebellius fatetur alibi, quod si dubius sis, an tua actio concurrerit ad damnatum, non obligaris ad illud. Deinde quando dubium est inter maritum & adulterum præualet fauor matrimo-

Tom. VIII.

nij. Cæteras rationes pro hac firmata sententia videbis apud doctum Dicastillum *ubi supra, num. 160. & sequenti.* ubi respondet ad omnia argumenta P. Layman, loco citato, numero 17. & 18. cum aliis penes ipsos. Ex his à fortiori inferitur cum Dicastillo *n. 17.* non solum adulterum non teneri ad restitutionem mariti si probabiliter credat prolem non esse suam, sed etiam si simul credat probabiliter, esse suam.

Sup. hoc in rom. 2. tr. 3. ex doctrina ref. 235 §. 2. à lin. 5.

RESOL. XVI.

An in dubio si fidei commissum exquirat, possit vltimus vocatus de bonis disponere? Ex p. 4. tr. 3. Ref. 73.

§. 1. **H**ic casus potest frequenter accidere, & euenit in quodam fidei commissio instituto à Galpare Diana, in quo præter multas alias rationes Antonius Diana senior tanquam vltimus vocatus de illo disposuit, licet dubium adesset, an in verbis fidei commissi deficientibus masculis vocarentur foeminae. Et ita hanc sententiam quoad forum exterius, & interius docet Homobonus de bonis in *consultationib. moral. volum. 2. part. 7. resp. 2.* ubi sic ait. Quidam testamentum condidit in quo filium suum hæredem instituit, sed verba testamento apposuit quibus videtur eum fidei commissio grauasse, quo minus bona alienare posset, sed ad proximam agnatum transmitterentur. At verò quia verba ambigua iunt, ita ut Iurificonsulti existimauerint si ad forum externum res deferretur, non compellendum ad fidei commissum seruandum hac ille spe fretus bona immobilia vendidit; nunc verò scrupulo vigeat, quia ob quosdam coniecturas putat partem voluisse bonorum alienationem prohibere & verborum obscuritatem Notarij culpa irrepsisse; quæ situm est quid iuris in foro conscientie? & respondet Homobonus quòd si filius certus non sit, sed de patris testantis mente dubitet, & re diligenter examinata certam cognitionem haurire nequeat in foro externo, quam in interno, liber pronuntiari debet, quia cum sit illorum bonorum possessor, in dubio melior est conditio possidentis. Ita ille.

RESOL. XVII.

An in dubio beneficium censendum sit simplex, an Curatum? Ex p. 4. tr. 3. Ref. 74.

§. 1. **R**espondeo, quòd quoties de beneficio dubium est, an sit curatum vel simplex, simplex est reputandum, quia tot sunt qualitates ad beneficium curatum requisitæ, ut merito præsumi non debeant, nisi probentur. Et ita docet Gutierrez *alleg. 8. n. 5.* Hoje da de *incomparabil. benefic. part. 1. q. 1. n. 2.* Gonzalez in *reg. 8. Cancell. gl. 6. n. 91. & alij.*

RESOL. XVIII.

An dubius summè suffragium conclusit rem iniustam teneatur ad restitutionem, licet aliquando peccauerit? Ex p. 4. tr. 3. Ref. 63.

§. 1. **V**t, v. g. si per secreta suffragia agatur, ubi dubium habes an tuum suffragium sit ex posterioribus post damnatum suffragiis sufficientibus conclusum, an verò ex efficacibus, an, inquam, tenearis ad restitutionem? Affirmatiuè respondet Petrus Nauarra *lib. 3. cap. 4. num. 35.* Sed mihi negatiua sententia magis placet, quam tuetur Iacobus Gordonus in *Theolog. moral. tom. 1. libro 5. question. 6. capit. 2. §. 4. numer. 13.* qui